

Forfatter: Knud Bjarne Gjesing
Titel: Ludvig Bødtcher
Anvendt udgave: Ludvig Bødtcher

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (dsl.dk)
Det Kongelige Bibliotek (kb.dk)

Ludvig Bødtcher

Indhold

- [Indledning](#)
- [Biografi](#)
- [Forfatterskabet](#)
- [Modtagelse](#)
- [Forfatterskabets efterliv](#)
- [Tekstoplysninger](#)
- [Bibliografi](#)
- [Knud Bjarne Gjesing](#)

Indledning

Litteraturen er i den første halvdel af det 19. århundrede befolket af dagdrivere. Adam Oehlenschläger (1779-1850) hyldede med romantisk glød "Naturens muntre Søn" i eventyrdramaet *Aladdin, eller Den forunderlige Lampe* (1805), og i en mere jordbunden og studentikos udgave går typen igen som den krøllede Frits i *En dansk Students Eventyr* (skrevet o. 1824) af Poul Martin Møller (1794-1838). Skildringen af det ubekymrede dagdriverliv skete dog stedse med et højere formål for øje - fløsen skulle jo gerne holdes fast og dannes efter et højere ideal. Mere betænkelige forekommer de selvdestruktive excesser på bordeller og knejper, som bohemen hengiver sig til i den pseudonyme roman *Min Broders Levnet* (1835) af Carl Bagger (1807-46), og i de psykologisk-filosofiske analyser, hvormed livsstadierne blev dissekeret af Søren Kierkegaard (1813-55), afslørede det endelig, at den æstetiserende driverts formålsløse tilværelse i virkeligheden er et udslag af gedulgt fortvivlelse og angst. Ludvig Bødtcher derimod både hyldede og virkeliggjorde i al stilfærdighed netop et sådant liv som nydende lediggænger - dog helt uden de kierkegaardske æstetikeres dæmoniske sideblik.

Bødtcher hører ikke til blandt de himmelstormende, banebrydende digtere eller til de store og bindstærke værkers forfattere. Personligt var han et elskværdigt og imødekommende selskabsmenneske, men samtidig præget af en sjælelig tilbagetrukkethed i slægt med en kontemplativ vegeteren eller endog indolens. I et lille lejlighedsdigt, hvormed han returnerede en bog, han havde lånt af en ven tretten år forinden, karakteriserer han selv sin flegmatisk slentrende livsførelse:

Først efter Aar fik Du Din Bog tilbage, -
Men da tillige som Photographi
Et Billede af mit Indre op ad Dage:
Min Magelighed uden Mage,
Mit Mesterskab i Nøleri.
(SD 342)

Blottet for umiddelbare personlige og sociale ambitioner lod han sine digte ligge i skrivepulten eller offentliggjorde dem mere eller mindre tilfældigt og ofte anonymt i spredte tidsskrifter. Først da han havde rundet de tres år, bekvemmede han sig til at samle en lille håndfuld for at debutere i bogform med *Digte. Ældre og nyere* (1856). Senere udgaver i 1867 og 1870 føjede en snes tekster til, så samlingen kom op på 57 digte, der i alt væsentligt udgør resultatet af hans livslange syslen med den lyriske kunst. Hertil føjer sig en mere vilkårlig samling med titlen *Sidste Digte* (1875), der efter forfatterens død blev udgivet af hans slægtning Thorvald Smit.

Dette livsværk kan måske synes pauvert, men skønt Bødtcher bestandig omskrev og finpudsede sine digte med megen omhu og endog hyppigt beordrede rettelser, efter at manuskripterne var sendt til trykkeriet, har han nok også selv betragtet sine skriftlige bestræbelser med en overbærenhed som den, der kommer til udtryk i et andet af hans små lejlighedsdigte - denne gang beregnet til at følges "Med en Pennevidsker":

Har Pennen gjort sit sidste Træk,
Og standses af Papirets Skranker,
Tar jeg med Glæde mod den Rest af Blæk,
Som dengang ikke blev til Tanker.
(SD 248)

Bødtchers digtning beskæftiger sig jævnlige med pikante og 'interessante' motiver, således som det var yndet i samtidens romantistiske litteratur - erotisk lidenskab og forførelse, problematiske og splittede karakterer, sammenstødet mellem pligt og tilbøjelighed. I sin livsførelse som æstetiserende boheme legemliggjorde han ligeledes selv en romantistisk type. Men i sin stræben mod den afgrænsede idyl og den konfliktløse harmoni var han snarere beslægtet med den ældre poetiske realisme og biedermeier. Af de omkring hundrede tekster, der udgør hans samlede forfatterskab, har en lille håndfuld været tilstrækkelig til at bevare hans navn i den danske litteraturs historie. Bødtchers plads i litteraturhistorien er måske ikke stor, men netop således svarer den på sin vis smukt til den tilbagetrukne og stille tilværelse, som han selv værdsatte.

Biografi

Ludvig Adolph Bødtcher er født 22.4.1793 som den yngste i en søskendeflok på fem. Faderen, Søren Bødtcher (1746-1824), var som ung rejst fra Jylland til København for at arbejde som kontorist. Ifølge en kort erindringskitse, som den ældre Bødtcher i 1863 skrev til brug for sin senere biograf og udgiver, Kristian Arentzen, havde faderen antageligt ved denne lejlighed udskiftet et oprindeligt k i slægtsnavnet med det tyske ch - "paa en Tid da Alt hvad der var Tydsk dominerede" (SD IV). I København blev han gift med Christiane Conradine Qvist (1760?-1819), der efter Bødtchers oplysning var plejedatter af grev Laurvig, og greven gjorde sin svigersøn til inspektør ved det Laurvigske Jernmagasin. Magasinet havde til huse i en anseelig rød murstensgård beliggende ved Frederiksholms Kanal på hjørnet af Ny Kongensgade. "Den røde Gaard", som ejendommen kaldtes, blev Ludvig Bødtchers barndomshjem (Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 3).

Allerede som dreng følte Bødtcher glæde ved musik og litteratur, og han begyndte også tidligt selv at forfatte lyriske penneprøver. Som elev på den højt agtede Borgerdydskolen, hvor han i øvrigt på ingen måde gjorde sig fordelagtigt bemærket, måtte han modtage en alvorlig irettesættelse af skolens rektor, den lige så frygtede som respekterede Michael Nielsen (1776-1846), da han afleverede en oversættelsesopgave i Horats i rimet og metrisk form. Irettesættelsen blev gentaget med endnu større vægt, da faderen fik nys om sønnens poetiske flyvegriller. Bødtcher beskriver sin fader som en brav, men streng mand, der nøje overvågede, at børnene ikke spildte deres tid med æstetiske sysler, om end han selv havde sans for digtekunst og især værdsatte Ludvig Holberg (1684-1754) og Johs. Ewald (1743-81). Moderen var mere eftergivende, og i faderens fravær tillod hun husets børn og deres kammerater at spille privatteater i hjemmet. En initiativrig foregangsmand i disse udfoldelser var den unge Oehlenschläger, der siden har skildret dem i sine *Erindringer* (1850-51).

I 1812 blev Ludvig Bødtcher student, men et halvhjertet tilløb til en videre akademisk karriere

sivede snart ud i sandet. Medvirkende til hans uvilje mod at træde ind i samfundet som et aktivt medlem var den ulykkelige udgang på hans kærlighed til en purung pige. Ifølge Bødtchers bekendt og biograf Alexander Schumacher (1853-1932) drejede det sig om en Pauline Paulsen, hvis to brødre var tilknyttet Det Kongelige Teater (Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 15). Bødtcher besang i sine ungdomsdigte Pauline under det staffeldtske navn Lina. Som han beretter i sin erindringssskitse, fik deres kærlighed imidlertid en brat og tragisk slutning, der fratog ham lysten til fremover at etablere en tilværelse i faste borgerlige rammer:

Jeg blev tidlig som Student forelsket i en yndig ung Pige og var hemmelig forlovet med hende i henvend 3 Aar, men hun døde pludselig ikke 18 Aar gammel, og hendes Død gjorde mig saa ondt, at jeg aldrig mere tænkte alvorligt paa en lignende Forbindelse, endskjøndt jeg skylder varmhjertede Qvinder saare mange lykkelige Timer i mit Liv.

(SD VI-VII)

Bødtchers ønske var at leve som skønånd og fri æstetisk skribent. Disse vage fremtidsplaner afveg imidlertid aldeles fra faderens forestillinger om en solid næringsvej, og den unge sværmer blev grundigt sat på plads i en stilling som kontormand i Overformynderiet - en institution til varetagelse af tilsynet med umyndige. Sit egentlige liv måtte han derfor henlægge til efter kontorets lukketid, hvor han med talent musicerede på sin guitar og var et engageret medlem af de æstetiserende selskaber og private teaterforeninger, der var typiske for tidens kulturliv. Han holdt sig med omhu uden for de ophidsede polemikker, som i disse år delte det læsende publikum ("Tylvtestriden" mellem tilhængerne af henholdsvis Adam Oehlenschläger og Jens Baggesen (1764-1826)), men han leverede poetiske bidrag til den litterære studenterforening Hebes håndskrevne månedshæfter og lod efterhånden også enkelte digte trykke, om end i begyndelsen anonymt. Den litterære produktion var dog spredt og tilfældig. I erindringssskitserne lægger Bødtcher skylden på almindelig adspredthed og desuden på en karakteristisk, handlingslammende forening af manglende ambitioner og en overdreven og sårbar æresfølelse:

Mangfoldige Smaapoesier og Leilighedsdigte - Alle grønne Frugter fra hiin Tid - kunde det vistnok mere mig selv nu at læse, men jeg besidder næsten Intet deraf, dog er et Digt "Den fromme Clara", som er trykt, Noget af mit Tidligste. Senere vovede jeg at sætte mit Navn under enkelte Digte, som bleve indrykkede i forskjellige Tidsblade, og som bleve modtagne med megen Velvillie, men jeg digtede sparsomt, dels hindret ved Ungdomsadspredelser, dels fordi jeg aldrig har været ærgjerrig, men meget ærekjær, og frygtsom for Tilsidesættelse.

(SD V; romancen "Den fromme Clara" tryktes i Rasmus Nyerups lyriske antologi *Hertha* (1817) under mærket L.B.)

Bødtcher påkaldte sig opmærksomhed som aktør i private teaterforestillinger, men opfordringer fra bl.a. litteraten Knud Lyne Rahbek (1760-1830) til for alvor at stræbe mod en karriere som skuespiller forblev frugtesløse. Han var sørgeligt bevidst om, at han aldrig ville få sin faders tilladelse, og at han derfor - som det resigneret hedder i erindringssskitserne - måtte nøjes med at få sin lyst stillet "ved at privatisere" (SD VI). Mens Bødtcher roste sig af at besidde "en usædvanlig smuk Tenorstemme", fandt han desuden selvkritisk, at hans "Ansigt ikke var tilstrækkelig stort nok for Scenen" (SD V-VI). Hans entusiasme for den dramatiske kunst kom også 1823-24 anonymt til udtryk gennem teateranmeldelser, signeret X.Y., tidsskriftet *Litteratur-, Kunst- og Theaterblad* (1821-24), der blev udgivet af litteraten A.P. Liunge (1798-1879). Et udvalg af disse anmeldelser er optrykt i Schumachers biografi *Ludvig Bødtcher* (1875), s. 24-50. Fra samme periode stammer også udkastet til et versificeret drama,

Camachos Bryllup, der aldrig blev fuldført. I 1841 blev fragmentet trykt i tidsskriftet *Figaro*, udgivet af Georg Carstensen (1812-57), ligesom et uddrag findes i *En Julegave* (1872) ved V. Gregersen (1848-1929) og i Thorvald Smits udgave *Sidste digte* (1875). I en efterladt optegnelse har Bødtcher dog gjort opmærksom på, at han ikke ønsker dramafragmentet medregnet til sit forfatterskab (SD 353, note 1).

Den unge Bødtchers sørgmodige vekseldrift mellem æstetiske svævedrømme og pligtarbejdet i Overformynderiet var imidlertid opslidende. Dertil kom det faderlige formynderi, han selv var underkastet. Han greb derfor straks muligheden for at frigøre sig, da han ved faderens død i 1824 fik rådighed over, hvad han selv betegnede som "en beskeden, men for min Frihed tilstrækkelig Formue" (SD VII). Efter moderens død var han blevet boende sammen med faderen, men nu lukkede han hjemmet, opsagde resolut sin stilling i Overformynderiet og rejste til Italien. Hans mangeårige bonkammerat Jørgen Jørgensen, en falleret jurist og kendt original i det københavnske bybillede, lod sig uden besvær overtale til at ledsage ham som rejsekammerat.

Italien var solens, livsglædens, sanselighedens, erotikkens og kunstens forjættede land. Det lokkende mål for skønhedselskere, kunstnere, eventyrere og døgenigte. Fra det kolde og tågede nord valfartede forfattere og billedkunstnere dertil: B.S. Ingemann (1789-1862), Carsten Hauch (1790-1872), H.C. Andersen (1805-75), Henrik Hertz (1797 el. -98-1870), Chr. Winther (1796-1876), Jørgen Sonne (1801-90), D.C. Blunck (1798-1853), Eckersberg (1783-1853), Ernst Meyer (1797-1861), H.V. Bissen (1798-1868), H.E. Freund (1786-1840) og talrige andre. Det lysende midtpunkt for disse frysende pilgrimme var deres vidt berømte landsmand, billedhuggeren Bertel Thorvaldsen (1768-1844), der boede i selve den hellige stad, og som fejrede den dag, han var ankommet til Rom, som sin fødselsdag.

Også for Ludvig Bødtcher blev rejsen af afgørende betydning. Egentlig var det hans plan, at opholdet skulle vare i to år, men Italien overvældede ham - "det deilig[e] Land, det skjønne, ejendommelige Folk, og Kunsten, som jeg meer og meer fik Øje for" (SD VIII) - og da han nu engang var kommet af sted, blev han der i stedet i elleve. Han fandt sig et logi ved Piazza Barberina i Rom, hvor Thorvaldsen havde sit atelier. Herfra foretog han alene eller sammen med andre små udflugter til bjergbyerne i storbyens omegn. I flere perioder opholdt han sig således i Nemi, som med betagelse besynges i flere digte - "Nemi (August)", "Gjenkomst til Nemi" og "Morgen i Nemi". Bødtchers elskværdighed gjorde ham til et skattet medlem af den kreds af kunstnere og kunstelskere, der samledes om Thorvaldsen, og hvis samvær han har sat et minde i lejlighedsprægede digte som "Sang "Den 8de Marts"", "Til Thorvaldsen (Den 8de Marts 1828)", "En Julesang, 1824" og "Julevise, 1825 (Afsjungen Juleaften, hos Thorvaldsen i Rom)". Her gjorde han bekendtskab med kong Ludvig I af Bayern (1786-1868), der nærrede en lidenskabelig, men uigengældt kærlighed til poesien. Kongens ubehjælpomme rimerier blev uvenligt af en kritiker sammenlignet med "versificerede Proklamationer" (Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 63). Prinsesse Charlotte (1784-1840), der i 1810 var blevet skilt fra den senere Christian 8. (1786-1848) på grund af sit forhold til komponisten Edouard Dupuy (1770-1822), boede nu i Rom, og Bødtcher var en hyppig gæst i hendes hjem, hvor hun holdt hof som en feteret femme fatale, indtil hun konverterede til katolicismen og endte sit liv i pønitense. En anden ven var Albert Küchler (1803-86) - den "Albert", der optræder i "Morgen i Nemi", og som malede Bødtchers portræt. Også Küchler konverterede senere i livet og blev franciskanermunk under navnet Fra Pietro. Sådanne og mange andre interessante bekendtskaber og tildragelser kunne vel have fortjent et par optegnelser fra den rejsende, men hvor man kan have indtryk af, at andre Italiensfarere som f.eks. H.C. Andersen er rejst omkring med en notesbog i hånden, så gælder det ikke Ludvig Bødtcher. Han havde andet at se til:

Jeg burde vistnok nu have holdt en stadig Dagbog, men min Ven! jeg sad ved Livets rige Taffel,

Ludvig Bødtcher,

og lod det beroe ved, i fuld Maade at nyde Indtrykket af min glade Tilværelse, og med Undtagelse af adskjellige Digte, nedskrev jeg kun enkelte Reiseumønter, hvoraf Et med Overskrift Terracina, en Reiseepisode, senere blev trykt i Figaro.

(SD VII; Bødtcher tager fejl mht. rejseskitsens offentliggørelse - "Terracina (Reise-Episode)" blev trykt i *Ny Portefeuille* IV, 15.12.1844, og findes desuden sammen med optegnelser om karnevals festen i Rom i Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, s. 71-81)

Trods alt efterlod Bødtcher sig en lille bog med optegnelser fra Italien 1825-26, som Sophus Bauditz under titlen "Fra Ludvig Bødtchers "Romerske Dage"" har benyttet i *Nær og Fjern* nr. 305 og 306 (1878).

Årene i Italien gav også Bødtcher anledning til at øve sit livs eneste eller i hvert fald største bedrift i den ydre verden. Thorvaldsen var ved at være en aldrende herre, og magtfulde og betydningsfulde personer som bl.a. kongen af Bayern søgte at sikre sig den verdensberømte billedhuggers livsværk. Selv satte mesteren imidlertid slet ikke pris på at blive mindet om, at endog han - musernes yndling - var underkastet den biologiske forkrænkelighed, men med udfoldelse af megen takt og finfølelse lykkedes det for Bødtcher at bringe det penible emne på bane og desuden at overtale Thorvaldsen til at testamentere sine værker til en kommende kunstsamling i Danmark. Derefter overlod Bødtcher det klogeligt til andre at realisere planen juridisk og praktisk, men alligevel var det ham, der fra først af havde muliggjort projektet. Man forstår derfor hans stolthed, da han i 1835 vendte hjem med fregatten Bellona, som medbragte en stor del af Thorvaldsens arbejder. Fra skibets dæk hilste de hjemvendende deres fædreland med hans triumferende sang "Paa Fregatten Bellona i Nordsøen 1835":

Fra Middelhav og spanske Sø
Bellona venlig Hilsen bringer;
Der fløj hun om, den raske Mø,
Paa Frihedens de første Vinger;
[Schumacher anfører "de friske Vinger", *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 104]
Da svang hun sig, saa smuk som stærk,
Til Landet, rigt paa Kunst begavet,
Og tog en herlig Kunstners Værk
Og bar det højt igjennem Havet!

Og Kunstneren er Danmarks Søn, -
Hans Aand tilhører alle Lande;
Og ingen Laurbærkrands er grøn
Som den omkring hans ædle Pande;
Hans Værk i Danmarks Kongestad
Skal lyse som en Kunstens Stjerne,
Fremlokke mangt et Digterqvad
Og mangan Fremmed fra det Fjerne!
(SD 115)

Ved hjemkomsten til fædrelandet afleverede Bødtcher på behørig vis en fortegnelse over de medbragte værker til kong Frederik 6. (1768-1839), og i sin senere erindringskitse noterer han med et lille smil, hvorledes monarken, der dagligt blev bebyrdet med tiggerskrivelser, ved afslutningen af audiensen "vistnok studsede over at jeg tilsidst ikke havde Noget at bede ham om" (SD IX).

Den hjemvendte Bødtcher var fast besluttet på at fortsætte sin frie og uafhængige livsførelse,

og han modsatte sig hårdnakket alle forslag, der kunne indskrænke denne frihed: "Den sidste Fristelse for min Uafhængighed var Thorvaldsens senere Ønske til mig om at modtage Inspektørposten ved hans Musæum, men jeg blev mit Forsæt tro" (SD X). Han fandt sig et logi i Sværtegade i København, hvor han blev boende i hen ved fyre år. Fra flere beskrivelser kendes dette beskedne, men hyggelige hjem med gyngestol, guitaren på væggen, kobberstik, statuetter, nodeblade og bøger og den malede kakkelovnsskærm med udklippede billeder af scenens kunstnere. I vinduerne stod to pletter med græs og små bøgetræer eller rosenbuske, og desuden kunne Bødtcher glæde sig over en daddelpalme, hans "grønne Springvand" (se f.eks. Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 132-134). Om det tilrøgede tapet hævdede han spøgende, at det var meget kostbart, da så mange gode cigarer var gået op i røg for at give det den rette mørke valør (smst., s. 125). Her modtog han besøg om formiddagen; klokken fjorten gik han ud for at spise til middag hos en familie, i hvis hjem han kom over tredive år, og hen på eftermiddagen modtog han venner hos sig til te. En særlig fornøjelse fandt han i at omgås byens originaler, hvoraf han samlede en udsøgt skare omkring sig. Om aftenen gik han i teatret, promenerede i Tivoli eller søgte hen i Feyrschous Viinstue i Østergade. Når han færdedes på gaden, bar han gerne en italiensk slængkappe og medbragte måske også sin guitar.

De mange sociale brydninger, krige og revolutioner, der ellers kendetegner den europæiske historie i Bødtchers levetid, formåede ikke at forstyrre denne stilfærdige og regelmæssige tilværelse. Han fulgte nysgerrigt med og orienterede sig gennem avislæsning på Feyrschous Viinstue, og han kunne også under Treårskrigen (1848-50) skrive et kampkvad som "Den 6te Juli", men noget afgørende præg formåede de sociale og politiske omvæltninger ikke at sætte på hans digtning.

Da Bødtcher endelig som 63-årig samlede sig sammen til at debutere i bogform, blev udgivelsen mødt med almindeligt bifald, og på forunderlig vis syntes hans lyriske kraft heller ikke at aftage med årene. Til sin digterkollega H.P. Holst bemærkede han: "jeg er en ganske god Observator: naar jeg mærker, at mine Vers faae Rynker, skriver jeg ingen flere" (her citeret efter Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 128). På sin 80-års-dag blev han hædret med Dannebrogordenens ridderkors, og hans digtning blev også fortsat mødt med anerkendelse ikke blot blandt hans jævnaldrende, men også i de intellektuelle og kunstneriske kredse, der opstod ved naturalismens brud med det foregående slægtled. De nye strømninger, der slog ind over åndslivet, følte han sig ikke mere fremmed overfor, end at han i "Til en gammel Ven" kan give udtryk for en nysgerrig opmærksomhed:

"Den gamle Pan er død" - en frigjort Alder
Opfører nu sit Fremtidsskuespil;
Forventningsfuldt vi lytte og see til -
Gid Haanden klappe maa, naar Tæppet falder!
(SD 327)

Skønt Bødtcher blev en meget gammel mand, formåede han til det sidste at opretholde, hvad journalisten og forfatteren Erik Bøgh (1822-99) i titlen på sit mindeportræt i *Folkets Avis*, 7.10.1874, kaldte for "Et Blomsterliv" (*Udvalgte Feuilletoner ("Dit og Dat") fra 1874, 1875, s. 211*). I sin søgen mod den afgrænsede idyl og en afklaret sindsligevægt ofrede Bødtcher ikke megen opmærksomhed på livets mere dystre sider, og det kan synes næsten betegnende, at han var blind på det ene øje. Hans biograf Schumacher noterer, at "han aldrig glemte Sorgens og Smertens mørke Blomster, men kun Glædens og Lykkens" (*Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 2) - og meddeler samtidig, at også hans egen mindekrans til digterens ære kun er flettet af udvalgte prydblomster.

Ludvig Bødtcher døde 1.10.1874, og han kunne vel rose sig af, at hans eftermæle virkelig kom til at stemme overens med det facit, han selv nåede frem til, da han i sin erindringskitse opgjorde sit livs regnebræt: "Resultatet bliver, at jeg i mit lykkelige Liv har glædet Noget, gavnnet Noget, og med min gode Villie ikke skadet Noget" (SD X). Schumacher bedyrer, at selv i døden var Bødtchers enlige øje "ei heller brustent, det straaled mildt og venligt, som det havde straalet i Livet, og det lyse Smil spillede om hans Mund" (*Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 139). Han blev begravet på Assistens kirkegård, og Thorvaldsens gamle kammertjener havde sørget for, at kisten var smykket med en krans bundet af efeu fra mesterens grav.

Forfatterskabet

- [Poesi og formynderi](#)
- [Italienske indtryk](#)
- [Begrænsningens kunstner](#)
- [Tematisk sammenfatning](#)

Poesi og formynderi

Den unge Bødtchers problematiske stilling mellem poesi og faderligt formynderi kommer til udtryk i "Drømmeren", der ifølge den biografiske skildring i Kr. Arentzens *Digte. Ældre og nyere* (1878), s. IX, er den første tekst, han lod trykke i sit navn. Digtet blev offentliggjort i 1819, da moderen døde, og den mildnende indflydelse, hun havde haft på faderens autoritet, derved faldt bort. Romancen, der stod at læse i det litterære magasin *Læsefrugter, samlede paa Litteraturens Mark*, bd. 3, udgivet af A.P. Elmquist (1788-1868), var oprindeligt betitlet "Nattevandrereren", og teksten er tydeligvis og i al naivitet plagieret efter B.S. Ingemanns skrækromantiske digt "Nattevandrerinden" (*Procne*, 1813). Ingemanns digt handler om en ung pige, der i nattens mørke søger ud af slægtens borg, men i al hemmelighed bliver overvåget af sin moder. Hos Bødtcher drejer det sig tilsvarende om en ung mand, Edvard, der på sine natlige borgvandring bliver hemmeligt skygget af sin fader. Ingemann lader sit digt kulminere i et hårrejsende kærlighedsmøde på kirkegården mellem pigen og hendes henfarne broder, der som en dødning stiger op af graven for at favne hende (*Procne*, s. 60). Hos Bødtcher går det mindre voldsomt til, men alligevel ganske dramatisk. Den unge Edvard viser sig at være søvngænger:

Men see! ung Edvard skrider stille hen
Med Smil paa Læben, lukt er Øjelaaget:
Nu sukker han, nu smiler han igjen,
Nu er det, som han henrykt favned Noget.
(SD 10)

Med den sovendes sikkerhed søger han ud på ydersiden af borgens højeste tinde, hvorfra man dybt nede kan høre en flods brusen. Da den skrækslagne fader imidlertid vækker ham med et tilråb, får det katastrofale følger:

Og op slaar Ynglingen sit vilde Blik,
Men flux han styrter fra sit steile Sæde,
Og mens han svælger Dødens bittre Drik,
Staaer Gubben bleg - og kan ham ikke redde! -

Hver Midnat i den skumle tolvte Stund,
Da rører det sig dybt i Flodens Strømme

Ludvig Bødtcher,

Og hvisker svagt, som med en barnlig Mund:

"Ak, Fader! hvi lod du ei Edvard *drømme!*"

(SD 11)

Digtets afslutningsstrofe skulle efter sigende oprindeligt have været det "Epigram", som Bødtcher senere i livet brugte at sætte under sit portræt (jf. SD 360, note 220). Også heri understreges betydningen af at have illusioner og drømme:

Iil ej for rask med en tjenstfærdig Haand

At drage Sløret fra din Broders Øje, -

Uvidenhed er tidt det skjulte Baand,

Der ene binder ham til Livets Møje.

(SD 220)

Italienske indtryk

Bødtcher selv nærede intet ønske om at miste sine illusioner. Han ville leve under sine drømmes beskyttelse og lederskab - eller i hvert fald have lov til at drømme dem. Italien og det friere liv under sydlige himmelstrøg åbnede sig derfor for ham som et drømmenes rige. I "Piazza Barberina" skildres den friske morgen ved den åbne plads i Rom, hvor han logerede i nærheden af Thorvaldsens atelier. De dystre forestillinger om mørke, indelukkethed og skumle middelalderborge, der præger "Nattevandrerens", er erstattet af billeder af lys, åbenhed og friskhed, og den unge drømmer står ikke længere i fare for at styrte i de dunkle vandmasser og lide druknedøden. Tværtimod lader pladsens springvandsfigur af havguden på dens "Muskelskal", dvs. muslingeskal, det vederkvægende vand vælte frem af jorden:

Den lumre Nat har skjænket sine Gaver,
Og frisk som et Glas Vand er Morgenluften:
Igennem Vinduets Aabning strømmer Duften
Fra Roms orangerige Haver. -

Granittritonens paa sin Muskelskal
Belaver sig paa Dagens Varme,
Har hævet sine nøgne Arme,
Med Hornet presset til sin Mund,
Og henter dybt fra Jordens Grund
En vældig Straale op med Bulder,
Som oversvømmer Bryst og Skulder
Og ender susende sit Fald. -
(SD 123)

Den myreflittige Thorvaldsen har allerede været i gang længe, og da han skrider over pladsen, synes tritonen at støde med ekstra kraft i sit horn. Også fra den logerendes vindue kastes der behørigt beundrende blikke på denne mand, der har ladet antikkens livsfylde genopstå og selv tager sig ud som en græsk heros, men i sit personlige liv ser stort på omverdenens anseelse og æresbevisninger:

Han kommer fra sit tause Kunstnerhjem,
Hvor tidligt alt hans Genius har været,
Og i hans Haand er endnu Lidt af Leret,
Som travlt han krammer, altsom han gaaer frem; -
En høj og mandig Væxt, og dog saa blød,

Ludvig Bødtcher,

Og hvilken Pande, fuld af Aand og Tanke!
Og Haaret, vægtigt som en lille Manke,
Der vifter Kindens endnu friske Glød, -
Den lette, jevne Morgenfrakke,
Som strax beretter hist og her,
At den kom Gipsen lidt for nær -
En Hat, som bred mod Solen værner,
Og Kravens reenlig hvide Skær
Er al den Stads, hvormed han ta'er tiltakke,
Og kunde dog - var Lysten dertil vendt -
Bedække Brystet som et Firmament
Med lutter Kors og blanke Stjerner!
(SD 126-127)

Bødtchers handlekraft og levelyst fornyedes under de friere forhold. "Den fromme Clara" - digtet, der af Bødtcher, som tidligere nævnt (se Biografi), betegnedes som "Noget af mit Tidligste" (SD V) - er en trist historie om en nonne, der længes inderligt ud mod verden og i sin ensomhed føler sig beslægtet med en sangfugl, der "vemodig qvæder" fra sit bur i klostercellen (SD 6). Imidlertid taber nonnen brat sin udlængsel, da hun slipper fuglen fri og lamslået må overvære, hvorledes den straks bliver sønderrevet af andre fugle:

Da lukker hurtig hun sin Celles Rude
Og folder angerfuldt de skjønne Hænder:
"Ak!" sukker hun, "det er dog slemt *derude!*
Lyksalig den, som Verden ikke kjender!
(SD 7)

Denne skyhed for verden smeltede bort under Italiens sol. "I Apenninerne", et tidligt Italiensdigt, indledes ganske vist i en lignende melankolsk og tungsindig stemning: "I Maanskin hæve sig de gustne Klipper / Som Gjenfærdsskygger i den tause Nat" (SD 128). Tungtsindigheden personificeres af en kvinde med "marmorhvide Træk", men trods sin dysterhed er denne kvinde langt fra uden tiltrækningskraft, om end den er af en særlig art: "Du har Dig valgt, mod andre Qvindes Skikke, / En skummel Klippe til din Ungdomslyst" (smst.). Hun lokker med en tårevædet, men dog sødmefyldt og sentimental weltschmerz - en selvsmagende hengivelse til vage melankolske stemninger og ubestemte længsler. Digtets jeg er tydeligvis en gammel bekendt af denne kvinde og den tvetydige nydelse, hvormed hun fordærver alle rene følelser og endog sorg. Under indtryk af Italiens helhjertede lidenskabelighed er han imidlertid nu med sin "helbredte Sjæl" (SD 129) i stand til endegyldigt at vende hende ryggen:

- Og derfor bort fra disse blygraae Fjelde,
Hvor Døden angler lumsk i Tungtsinds Sø, -
Jeg hører atter Livets Kilder qvælde,
Mig spirer atter Glædens Himmelfrø!
Synk selv i Dybet med afmægtig Vælde,
Du lokkende, Du falske Afgrundsmø!
Smil kun, som om jeg atter kom imorgen, -
Jeg flyer din Honning, som forgifter Sorgen!
(smst.)

I "Aften ved Ariccia" gribes digtets jeg, siddende ved et krucifiks ved vejen, også af fristelsen til at lade sin sjæl svømme hen i ubestemte, sødt-vemodige stemninger og tanker om alle tings forkrænkelighed. Hans tågede fantasen afbrydes imidlertid af en munter pigeflok, der på

deres vandring hjem fra vinmarken gør holdt ved krucifikset, hvor de kaster sig ud i en fyrig tarantel. Skildringen er den første af de maleriske folkelivsscener, der er typiske for Bødtchers Italiens-digte:

Hvilke ædle Former!
Hvilke rene Træk!
Minen fri - men aldrig fræk,
Skjøndt vel inde Blodet stormer,
Tændt ved Solens Brand,
Som en undertrykt Vulkan.
Kun fra Læbens varme Buer,
Under Øjets mørke Bryn,
Gaae de blanke Lyn,
Bryde frem de hede Luer. -
See, ved Korset hist de standse,
Fødderne vil gerne dandse,
Hør den muntre Tamburin!
Rosa og den brune Stella
Springe rask en Tarantella,
Ungdomsild i hvert et Trin!
Gamle Tigger
Sidder glad ved Korsets Alter,
Glemmer Fattigdom og Pjalter,
Mens i Takt hans Hoved nikker; - -
Korset vinker fromt til Bod;
Endt er Dandsen, Rosa iler
Og den Mund, som endnu smiler,
Trykker hun mod Korsets Fod. -
(SD 86)

I "Morgen i Nemi" fordrives det skumle nattemørke i skikkelse af en ravn, og solen og dens lys, "Dagens lyse Due", hilses ærbødigt som en guddommelig budbringer, der bekræfter livets fornyelse. Dog har nordboernes skumringsvante øjne endnu næppe vænnet sig til lyskraften i solens og livets land:

Kom, lad os jage Ravnene ud,
Der flager i vor lille Stue;
Luk op for Dagens lyse Due;
Fra Livet bringer den os atter Bud.
Forsigtig dog! ak, Lyset blender; -
Vi hilse maae den klare Morgenlue
Fast som en Aabenbaring selv fra Gud
Og dække skyer vort Blik med begge Hænder. -
(SD 105)

Adskillige af Italiens-digtene er først skrevet flere år efter Bødtchers hjemkomst, men alligevel var det indtrykkene fra denne tid, der ikke kun forløste ham menneskeligt, men også kunstnerisk. Ungdomslyrikkens tågede, ossianske stemninger fordampede, og fra nu af blev hans digtning en vedvarende hyldest til den dionysiske treklangevin, kvinder og kunst. Hans tidligere digte er stærkt påvirket af Oehlenschläger og Ingemann og hæver sig sjældent over en konventionel pænhed. I Italien vandt hans lyrik en friere rytme og en festligere klangfarve, og først og fremmest erstattedes de abstrakte eller sentimentale udtryk af en lun humor og et

Ludvig Bødtcher,

skarpt blik for den konkrete, karakteristiske detalje. Herefter er Bødtchers lyrik ikke ide-digtning, men maler derimod anskuelige billeder. Således denne lille aftenscene i "Gjenkomst til Nemi", der leder tanken hen på samtidens poetisk-realistiske genremaleri:

Dagen lider,
Solen synker bag de dunkle Vande;
Snart bryder Morgnen frem i fjerne Lande
Med Dug og Fugleqvadder,
Mens her den stjerneklare Nat
Henruller hurtigt over Jorden,
Ej dvælende som i det høje Norden -
Paa Dagens Lystspil falder Tæppet brat.

Men selv den sidste Dæmringsscene
Har landlig Ynde bag de dunkle Grene.
Teresa alt sin Conca hævet har
Og iler rank med Pigerne til Kilden;
Hør, hvilken Latter, Spøg og Drillen,
Mens Vandet sprudler i det kolde Kobberkar.
Den trivelige Franciscaner
Gaaer skottende forbi paa hellig Viis,
Det hører til hans fromme Vaner
At sagtne Gangen her og ta'e en Pris. -
(SD 113)

Bødtcher fremhævede selv, hvorledes han i Italien "navnlig lærte [ ] Plastiken at kjende, især i Vaticanet og af Thorvaldsen" (Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 57). Denne plastiske sans fejrer triumfer i mesterstykket blandt hans Italiens-digte, "Mødet med Bacchus," affattet i et smidigt og spændstigt metrum af digterens egen tilvirkning. Jeget i det fortællende digt har en årle morgen besteget sit æsel for i al magelighed at foretage en udflugt op ad bjerget Monte Porzio. Billeder fra antikkens Italien blandes i hans frit fabulerende sind med indtryk af den friske morgenstund:

Smaaspurve graae og gule
Alt qviddrede og spøgte;
Mit Æsel gik og søgte
I Vejens brune Sand
Og løftede sin Mule
Og smilte med sin Tand.

Da hjalp det mig at føre
Et Par Castagnetter,
Som tidt i muntre Nætter
Mig fryded ved sin Klang,
Hen til hans lange Øre
Og rasle ham i Gang.

Saalunde ufortrøden,
Snart langsomt, snart med Ilen,
Og under fælleds Smilen
Vi listed frem i Mag
Og saae i Morgenrøden

Ludvig Bødtcher,

Villa Dragonis Tag.
(SD 88-89)

Æslet, der synes at stå i en hemmelig forbindelse med sin herres "glade Drømme" (SD 90), gør holdt ved et afsides beliggende osteri. Den indtrædende fryder sig over den maleriske beværtning og den muntre støjen fra den samling "Halvguder, klædt i Pjalter", der her samles om "Bacchus' gamle Alter" (SD 91). I særdeleshed betages han ved synet af en ung vinbonde, der mere tilbageholdende hviler udstrakt på en bænk. Bag hans pjaltede dragt anes den antikke skulpturs ædle form:

Men ved min Side strakte
En Yngling sig paa Bænken
I rolig Eftertænken
Og med et Drømmesmil,
Som dunkle Minder vakte
Om Kunstens Oldtidsstil.

Sandalen, som omgjorded
Hans Fod, var ziirlig knyttet,
En Arm hans Hoved støtted,
Den Anden med sit Glas
Laa nøgen henad Bordet,
Som støbt af Phidias. -
(SD 91)

Under jublende tilråb bæres "Guden", nemlig vinen, ind. Også jeget lovpriser vinen, og i en strofe, der er som en munter lyd-collage af italiensk og dansk, udtrykker han sin forbavselse, da den unge vinbonde begrænser sin ros til et forbeholdent: "Non c'è male!" ("Ikke så dårligt!").

Jeg gjentog "non c'è male?"
Viis mig "un migliore!"
Han smilte: "Si Signore!"
"End *denne*?" udbrød jeg,
"Si", svared han, "per Bacco!
Un meglio assai!"
(SD 92)

Vinbonden fører den tvivlende til sit eget hus - "en Oldtidsrest af Stene" - og atter tegner Bødtcher ham i en positur, der peger tilbage på antikkens skulpturkunst:

Jeg intet saae af Vejen,
Jeg saae kun hans Sandaler,
Hans Gang, som Intet maler,
Og nu og da hans Smil,
Naar Nakkens stolte Drejen
Lod skimte hans Profil.
SD 93)

De stiger ned i den dunkle vinkælder, hvor vejviserens skygge flakker over loft og vægge som en kæmpemæssig skikkelse, og hvor syv udvalgte og smukt udsmykkede fade venter dem. I et festligt orgie af klangfarver skildrer Bødtcher på ny vinbonden i en klassisk positur - stående med den højt løftede hævert, hvorfra han lader vinen strømme ned i det sænkede bæger:

Ludvig Bødtcher,

Han sænkede Pokalen, -
Der kom en Ildcascade,
En Brusen, som i Blade,
Og saa en Duft af Viin,
Der fyldte Klippesalen
Med Roser og Jasmin.

Og skumme lod han Straalen,
Til Funkerne de hvide
Brast som en Pyramide
Hen over Bægrets Bo:
Da rakte han mig Skaalen
Blot med et "Eccolo!"
(SD 96-97)

Med den tiltagende rus stiger billeder af ung elskov, heroisk dåd og kunstnerisk skuen op i jegets bevidsthed, og med det sidste bæger falder skællene endelig fra hans øjne. Vinfadene forvandles til hellige leoparder, og den unge vinbonde selv ses med en thyrsos-stav - værdighedstegnet for Bacchus eller Dionysos, antikkens gud for rusen og ekstasen:

En sælsom Taage var der!
Med Eet de muntre Fade
Forsvandt fra deres Stade, -
Og alvorsfuldt der laa
Syv gule Leopardter
Med Labben krydset, skraa.

Da skued jeg bedøvet
Til Ynglingen med Smilet, -
Han stolt paa Thyrsus hviled,
Hans Blikke vakte Gys, -
Jeg tumlede i Støvet
Og stammed "Dionys!" - -
(SD 97-98)

Da jeget kommer til sig selv efter denne overvældende vision, finder han sig atter overladt til det prosaisk gumlende æsels selskab - inderligt forstumlet og besat af en "panisk Skræk", således som det sker ved mødet med det hellige. Eller er det kun tømmermænd oven på en grundig rus? Digtet munder ud i en dirrende og underfundig tvetydighed:

"Det var jo kun en Bonde!"
Gjentog jeg trøstigt atter, -
Da lød en dæmpet Latter,
Og tæt ved Træets Rod
Jeg Formen skimte kunde
Som af en Bukkefod.
(SD 98)

Begrænsningens kunstner

Overvejende rettede Bødtchers andagt sig dog ikke mod ekstatiske og grænseoverskridende guder som Dionysos eller Pan. I lighed med antikke filosoffer som Seneca og Epikur hyldede

Ludvig Bødtcher,

han derimod et enkelt og tilbagetrukket liv i samklang med naturen og uberørt af den ydre verdens omskiftelser. Dette klassiske ideal træder frem i "Farvel til Marthes Kilde" - et digt til et kildevæld ved broderens gård, Nebbegaard mellem Vejle og Fredericia, hvor han efter sin hjemkomst opholdt sig en tid:

Jeg kommer i den stille Qveld,
Vil dvæle hos Dig ene;
Jeg er forelsket i Dit Væld,
Tidt drømmer smilende min Sjæl,
At Du er Hippokrene!
(SD 55)

Kilden benævnes Hippokrene efter den hellige kilde i oldtidens Grækenland, der skulle være fremkommet ved et hovslag af digterkunstens hest, Pegasos, og den besynges under poetiske henvisninger til antikke forfattere som Ovid og Horats. Det er et tegn på antikkens betydning for Bødtcher, at han - til forskel fra Oehlenschlägers nordiske romantik og Grundtvigs norrøne bragesnak - næsten altid holder sig til græsk og romersk mytologi. Efterhånden som digtet skrider frem, erstattes det mytologiske sceneri imidlertid af et lille hjemligt genrebillede af, hvorledes bondekarlen Jørgen fandt kilden, da han "stemmede sin jyske Fod / Imod den skarpe Spade":

Endnu et dygtigt Spadekast,
Saa stirred han i Furen!
Thi Jorden sortnedes i Hast,
En liflig lille Aare brast
Dybt nede i Naturen.

Et Smil da Jørgens Læber brød,
Man saae de hvide Tænder, -
Han snildt et Rør i Gruset skjød,
Mens Vandet klart som Sølv et flød
Over hans brune Hænder.

Saa drak han af det søde Vand
Saameget, som han vilde,
Og løb til Gaarden flux paastand:
"Min Husbond er en farlig Mand,
Nu fik han sig en Kilde!"
(SD 56-57)

Ved denne fremdragelse af naturens skjulte skatte går det ganske vist ikke så voldsomt til, som da Adam Oehlenschläger i den danske romantiks opkomst skildrede fremdragelsen af "Guldhornene" ("En sagte Torden / Dundrer! / Hele Norden / Undrer!" (*Poetiske Skrifter*, bd. 1, 1926, s. 22)). Men Bødtchers lille kilde giver nu alligevel anledning til en fornøjelig og idyllisk sammenkomst under de grønne træer, og nu ved afskeden hilser han dens uforstyrreligt rindende væld med taknemlighed:

Farvel, Du altfor korte Drøm,
Du friske, landligmilde!
Modtag min Tak, saa varm og øm,
Jeg maa igjen i Livets Strøm, -
Farvel, Du rene Kilde!

(SD 58)

Det antikke og mytologiske sceneri er i digtet smeltet sammen med det danske landskab, og det voldsomt brusende springvand med tritonen på Piazza Barberina er erstattet af bondekarlen Jørgen og den mere sagtmødt rislende kilde - men livsidealet er fortsat det samme.

I "Philosophen" skildres selvironisk en åndstype, der flegmatisk trækker sig tilbage fra tidens uro og gæring:

Der er en Gjæring, paastaaer man, i Tiden,
Maaskee! men see, min Viin blev sjelden suur,
Naar Flasken altid kjønt blev lagt paa Siden, -
Sligt applicerer jeg paa min Natur:
Jeg ligger rolig, selv naar jeg ej sover,
Og haaber nok, min Gjæring skal gaae over.
(SD 62)

De europæiske magters grænsestridigheder kan ikke bekymre filosofen, for med tankerne henvendt på sin egen elskerinde må han konstatere, at "Min Kjærlighed, - den er foruden Grændser!" (smst.). Lige så lidt kan han tage de politiske trakasserier mellem reaktionære og liberale alvorligt: "Min Mening er: den regnes til de Gale, / Som ikke mod sig selv er Liberal!" (smst.). Uden at bekymre sig om sit eftermæle ser den flegmatiske filosof frem til at hvile ud på den højere verdens sofa:

Hvad Folk hverandre hviske vil i Øret,
Naar jeg er død, mig volder ingen Vee,
Distancen er for lang, til jeg kan hør'et,
Jeg strækker mig i Skyens Kanapee;
Og skulde Tingen blive mig for broget,
Jeg trykker Skyen og la'er falde Noget!

Saaledes lever jeg foruden Sorger,
Med god Samvittighed min Dag og Nat,
Jeg er i Kjøbenhavn en gammel Borger,
Som svarer sine Tynger og sin Skat;
Og jeg har Penge, - derfor vil nok Præsten
Engang ved Graven Jer fortælle Resten.
(SD 63)

Med større alvor udtrykkes der i "Eros" en lys forvisning om, at de kæmpende hære på Europas slagmarker dog slutteligt alle vil blive besejret af kærlighedsgudens pile:

Midt i Kampens Lyn og Torden,
Midt i Verdens vilde Stræben,
Svæver Eros over Jorden
Trøstig med sit Smil paa Læben:

Hvor det milde Blik han hæfter,
Seer han Mørkets Aander række
Mennesket de skjulte Kræfter
For at myrde, ødelægge!

Ludvig Bødtcher,

Men mod Alt, hvormed de true -
Projectiler, Staaldæmoner,
Sætter han sin gyldne Bue,
Sigtende mod alle Zoner -

Sætter han de varme Blikke,
Naar en Kvinde kjærligt smiler -
Anden Ild han bruger ikke,
Det er Gudens Projectiler.

Blødt, som Vox, hensmelter Staalet,
Tifold selv om Hjertet smedet,
Naar hans Øje søger Maalet,
Og hans Haand har Pilen ledet.
(SD 183)

For Bødtcher var Eros i det hele taget den centrale gud. I "De Forelskede" bedyrer han endog, at end ikke "Myren i sin Tue" undgår kærlighedsgudens pileskud (SD 177). Han forblev stedse en hengiven dyrker af vinens og erotikkens guddomme, men aldrig prisgivet en ustyrlig lidenskab eller forfalden til et begærligt frådseri. Han nød, men - som Schumacher anfører - "altid Draabe for Draabe" (*Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 128). Bødtchers digtning hylder derfor ikke det sanseløse drikkelag, men den stilfærdige samtale med en ven over et glas vin. I "En aften i Hjemmet" er den største nydelse måske endda ventetiden før vennens forventede ankomst:

Det flammer i Kaminen
Til Trods for Vintrens Vrede, -
To slebne Glas staae rede
Som i et Festgemak
Og skotte skjelmsk til Vinen
Og til den røde Lak.

Hen paa Guitaren falder
Som Maanskin Lampens Blikke,
Guitaren - hvorfor ikke?
Min Haand er ei saa haard,
At jo til Liv jeg kalder
Endnu en blød Akkord. -

Hvi dvæler Du, min Gamle?
Hvis Længsel lod sig høre,
Det ringed for dit Øre
Som fromme Klokkers Klang,
Der Hjerter veed at samle
Og stiller Hjerters Trang.

Lad Stormens Ulve tude,
Vi To vil sidde glade
Og trøstigt gjenneblade
Hin Bog fra Livets Vaar,
Og holde Vint'ren ude,
Som var vi tyve Aar.

Vi strøe med Roser Stuen,

Ludvig Bødtcher,

Med Ungdomsminder søde,
Og er de ei saa røde
Ak, som ved Morgengry -
Vi stænke dem med Druen,
Saa blusse de paany!
(SD 304-305)

Den eros, Bødtcher besynger, er ligeledes en højt forfinet og åndeliggjort udgave af den umiddelbare fysiske drift. Hans kærlighedsdigtning er ikke udtryk for en lidenskabelig, romantisk rasen, men bærer mere præg af et rokokkoagtigt galanteri. I "Det regner - " bliver skillelinjen mellem kødelige og åndelige glæder ligefrem elegant ophævet:

Hvad mest jeg elsker vel - din Vid? din Ynde?
Ak selsomt lyder det, men tro mit Ord:
For mig en *Vellyst* i din klare Tanke boer, -
Og det er *aandrigt* fast, med dig at synde! -
(SD 241)

For Bødtcher var kendetegnene på den sande livskunst netop selvbeherskelse og begrænsning - hin "Nydelse med Dvælen" (SD 92), der også besynges i "Mødet med Bacchus". Som den første tekst efter prologen til *Digte. Ældre og nyere* (1856) satte han "Fredensborg", der med et lidt altmodisch ordspil på stednavnet hylder beherskelsen og forfinelsen af den umiddelbare lidenskab:

Omtaage Sandserne Forstanden,
Vil Bægret skumme over Randen -
Drag, Fredensborg! mig til dit Bryst!
Og lad det sværmeriske Stille
I dine Skove sødt formilde
Det Wilde i min Ungdomslyst!
(SD 5)

De enkelte større versnoveller, Bødtcher affattede, har ofte et pikant indhold, men i deres morale peger de samtidig advarende på de ulykker, som en ubehersket sanselig lidenskab kan afstedkomme. To af versnovellerne har motiver fra antikkens Rom. I "Mundus og Paulina" bliver den fromme Paulina, der er søgt til templet for at bede, narret til at tilfredsstille Mundus' seksuelle begær, idet han forklæder sig som guden selv. Dette fordækte udbrud af hans sanselighed fører imidlertid til ødelæggelse for dem begge. I "Athenodorus" søger kejser Augustus at misbruge sin magt til at røve en mands hustru, men hans plan forpurres af den stoiske filosof, der i modsætning til kejseren behersker verden "ved *Forsagelsernes Scepter*" (SD 131). I den muntre beretning om "Den gamle Greve" er det en gæv og handlekraftig grevinde, som ødelægger sin udlevede mands liderlige forehavender. Størst publikumsyndest vandt Bødtcher med samtidsfortællingen "Fuglen". En tjenestepige er blevet forført af sit herskabs søn, en umoden teologistuderende, og hun har i dølgsmål født deres barn og gemt det i en tønne med fjer på ejendommens loft. Familiens retsindige og varmhjertede moder opdager dog sagens sammenhæng, og da sønnen konfronteres med resultatet af sin letsindighed, mander han sig op til at tage ansvaret på sig, og digtet kan afsluttes med en idyllisk fremstilling af familiens forening. Denne moraliserende versfortælling kan unægtelig forekomme noget sentimental, men endnu Georg Brandes (1842-1927) kunne føle sig berørt og i *Danske Digtere* (1877), skrive om "det skønne, sjælfulte Digt" (Brandes: *Samlede Skrifter*, bd. 1, 1899, s. 550). Under alle omstændigheder kan man glæde sig over de små, skarpt opfattede og tegnede genrebilleder, der dukker op af den tårepersende handlings strøm.

I den samtidige romantisme yndede man at hengive sig til sjælens skyggesider og udmale ubændige lidenskaber og problematiske, spaltede og 'interessante' karakterer, således som det kendes fra forfattere som f.eks. St.St. Blicher (1782-1848), Emil Aarestrup (1800-56), Chr. Winther og Carl Bagger. Bødtcher kunne beskæftige sig med lignende emner, men uden selv at være mærket af en romantistisk 'Zerissenheit'. I sin søgen mod den afrundede idyl er han snarere beslægtet med biedermeier-litteraturen og den poetiske realisme. Som den antikke græske digter Anakreon besang han vin, erotik og et liv i nydelse, men som filosofen Epikur vidste han også, at en varig nydelse og tilfredsstillelse kun opnås just gennem begrænsning og mådehold. I "Gjenkomst til Nemi" skildres livsidealet i billedet af den lille bjergsø, der i modsætning til det lidenskabeligt bevægede hav kan gengive himlens billede i sit stille vandspejl:

See Søen i den stille Sommerqveld,
Hvor klar og rolig! som den Vises Sjæl:
Mens Havet hist i evig Gjæring hildet
Beständig gynger en urolig Slægt,
Den lille Sø staaer i sin Ligevægt
Og viser Himlens rene Billed. -
(SD 114)

Denne begrænsningens kunst viser sig også i digtenes motiver, der ofte med forkærlighed er hentet i det oversete og ubetydelige. Ligesom H.C. Andersen kunne lade flipper og toppe og bolde optræde i sine eventyr, kan Bødtcher i et digt fantasere over en huggebloks livsbetragtninger ("Hr. Blok"). "En Tyv i Rom" er et helt lille epos om en mus, der lapper væden fra en olielampe i sig. I "Lorenzo" bliver en rigdom af erindringer om Rom vakt til live ved synet og duften af en træsplint, digteren har bragt med sig hjem som et beskedent minde. "Fodsporet" må læses som et stærkt sanseligt-erotisk digt, og dog begrænses den ydre handling til, at en ung pige sætter sine fødder i de spor, hendes bortrejste kæreste har efterladt i den bløde skovbund. I forhold til samtidens moralkodeks er digtet bemærkelsesværdigt derved, at det er den unge pige, der giver udtryk for sin erotiske betagelse:

Forunderligt! Var Jorden bleven hed!
Og kan man vel med aabne Øine drømme?
Jeg følte, hvordan Varmen sagte gled
Fra Jorden gennem mig i milde Strømme;

Og Du kan troe, min Ven, jeg var ej seen
Den søde Glæde dobbelt sødt at smage,
Og hurtigt satte jeg mit andet Been
Hen i Dit andet Spor lidt meer tilbage.

Der stod jeg da, og næsten som paa Glød,
Usikker dog og vaklende som Sivet,
Men dog mit Bryst den hulde Forsmag nød,
"At vandre i Dit Spor igjennem Livet!"
(SD 60)

En tidlig romantiker som Schack von Staffeldt (1769-1826) måtte tage voldsomme naturkatastrofer som jordskælv og vulkanudbrud i anvendelse, når han i sine digte ville spejle sit oprørte sind i den ydre verden. Når Bødtcher i "Et Varsel" skildrer et kort strejf af dødsangst, kan han derimod nøjes med et muldvarpeskud, der skyder frem af jorden foran et

Ludvig Bødtcher,

kærestepar, som før en kort adskillelse er søgt ud på en kirkegård for at tage afsked med hinanden:

Da stirred hun med Et og bæved,
Og op hun foer -
Ved hendes Fod sig langsomt hæved
Den sorte Jord -
Af Angst sneg dunkel sig en Skygge
Ind i min Sjæl,
Det var, som blegnede vor Lykke
I samme Qvæld.

"Kom!" hvisked jeg, "hvorfor vel grue?
Det Intet gjaldt -
En Muldvarp skjød sin lille Tue,
See, det er Alt!
Men bort! her skeler Dødens Dvale
Til Livets Held -
Her synge ingen Nattergale
Til vort Farvel!" - -
(SD 200)

Men som det videre fortælles, var varslet nu alvorligt nok; digtet hører til den lille kreds af tekster, der knytter sig til mindet om Bødtchers tidligt afdøde ungdomselskede. Inderst i Bødtchers kærlighedslyrik brænder hendes lys vedvarende med en bestandig flamme, om end han i sin selvbiografiske skitse bedyrer, at han har udslettet såvel egne digte som andre skriftlige spor, der knytter sig til hans ungdoms kærlighedstragedie: "Efter hendes Død fik jeg disse Digte tilbage, og en Vinteraften læste jeg dem endnu engang igjennem, tilligemed hendes Svar, som jeg kysede, og saa - brændte jeg det Hele" (SD VII). Denne forsikring må nærmest være fremsat for at sikre sig mod andres nyfigenhed. Schumacher kunne således med forfatterens tilladelse gengive et par Lina-digte i sin biografi, ligesom man efter Bødtchers død fandt en lille pakke med breve i hans chatol (jf. Sophus Bauditz' artikel "Fra Ludvig Bødtchers "Romerske Dage"" i ugebladet *Nær og Fjern*, nr. 305, 3.5.1878, s. 5; se evt. også SD VII, note 1). Et sandere billede af, hvorledes han - trods sine mange lykkelige timer med "varmhjertede Qvinder" (SD VII) - livet igennem dyrkede mindet om sin ungdomskærlighed som en relikvie, er derfor snarere tegnet i det sene digt "En Aften i Hjemmet", hvor en aldrende elsker luner sin ensomme sjæl ved den lidenskabelige glød, der fortsat fornemmes i en stak gulnede kærlighedsbreve, "den brystne Rosenlænke":

Jeg kjærligt holdt i Hænde
Den brystne Rosenlænke -
Dybt vilde jeg mig sænke
I al dens Fryd og Vee,
Og saa til Aske brænde
Hvad Ingen skulde see!

Og end ved Midnatstide
Sad henrykt jeg og bøiet,
Med Smiil og Graad i Øiet -
Men naar et Blad var endt,
Blev - ømt det lagt tilside,
Men Intet, Intet brændt!

Ludvig Bødtcher,

Nei, urørt bar jeg Skatten,
- Mit Hjertes gyldne Eie,
Hen til sit skjulte Leie,
Hvor jeg kun kjender Vei -
Og drømte hele Natten
Om Roser og - om *Dig!*
(SD 306-307)

Trods sin besyngelse af øjeblikket og dets glæder blev Bødtcher i udpræget grad en erindringens og tilbageblikkets digter, og trods hans betagelse af Italiens farvepragt og lys er de hyppigste farver i hans digte forskellige nuancer af brunt, changerende mellem hvidt og gyldent. Hans foretrukne årstid er ikke det fremadstormende og grødefulde forår, men - som i "Høstminde" - det tilbageskuende og afklarede efterår:

Lad Andre med forelsket Aand
Besynge Maj! din kjæle Lyst
Og Rosen ved dit unge Bryst
Og Nattergalen i din Haand, -
Jeg fletter helst til *Dig* min Krands
Brunlige Høst i Aftenglands!
Naar Leens Klang
Fra fjerne Vang
Blander sig mildt med Droskens Sang!

Din Luft jeg drikker reen og sval,
Den qvæger mig som kølig Viin,
Der skjænkes af en Haand saa fiin
Og rækkes i en Guldpokal;
Sød er min Ro paa Markens Straa, -
Over mig Himlens dybe Blaa,
Den lille Sky,
Som purpurkry
Sejler til fremmed Land og By!
(SD 150)

Trods denne stoiske resignation lyder der i Bødtchers digte en gentagen klagen over tidens fremadskriden og aldringens forfald. Allerede i den æstetiserende studenterklub Hebes håndskrevne digtprotokol hører man den unge Bødtcher istemme "Oldingens Tilbageblik paa Livet": "Ha, Alderdom! hvor er Du leed! / Du smertefuldt og langsomt dræber, / Du suger Kraft og Munterhed, / Alt bort med dine kolde Læber" (SD 207). En menneskealder senere lyder det, men nu med en anderledes erfaringsfylde, i alderdomsdigtet "Til en gammel Ven":

Nu voxe Aftenskyggerne, du Kjære! -
Magnetisk hæmmes Skridtet af vor Fod,
Og Ilden svales i det trætte Blod
Ved Luftning fra en anden Atmosfære.
(SD 326)

I "Den Gamles Bøn" anråber han den kunstneriske fantasi og erindringsevne om fortsat at stå ham bi:

Send Ungdom! mig de lyse Minder,

Ludvig Bødtcher,

Lig Bølger fra en sydlig Kyst,
Og bad mit Bryst,
At ikke Hjertets Varme svinder.

Og Phantasus! vær tro til Døden!
Drag Kredsen med din Tryllestav,
Og fra sin Grav
Man Skygger frem i Aftenrøden.

Da gyldne Sol! er du den Samme!
Hvert Kys af dig et Blomsterflor, -
Og Vemod boer
Som før i Nattens blege Flamme!
(SD 345)

Den vemod, der træder frem i Bødtchers sene digte, bliver desuden mildnet af en stilfærdig religiøs fortrøstning. Hans religiøse forestillingsverden svøber sig blidt og forsonende om det nærværende liv. Det jordiske møder det himmelske i en respektfuld tillid som den, hvormed pigen i "Aften ved Ariccia" trykker sine fortsat blussende læber mod krucifikset efter at have danset sin fejende tarantel. I "Ved et Tab" erkendes det, at alle jordiske glæder er underlagt forgængelighed og død, og at de derfor uvægerligt fører afsavn og sorg med sig. Men på trods af denne smerte, lyder udsagnet videre, skal mennesket netop frimodigt hengive sig til glæden ved livet, da denne glæde samtidig besidder en sådan evighedsværdi, at selv tabet er meningsfuldt:

Hvad her vi elske, ejes kun paa Borg,
Paa uvis Frist, saa er Naturens Orden,
Og vil du være fri for Savn og Sorg,
Da maa du Intet elske her paa Jorden;

Men Sorgen er en Engels dunkle Haand,
Som luttret, hvad os jordisk kjært er vorden,
Og løfter mod det Evige vor Aand -
Og derfor skal du - elske her paa Jorden.
(SD 198)

Dødsdigtet "Mod Slutningen", der står placeret som den sidste tekst i *Digte. Ældre og nyere* (1856), er da heller ikke på nogen måde præget af dødslængsel. Digtets jeg takker for den "Sangens Gave", der er blevet ham skænket, og ønsker, at den må forblive frisk "til mit sidste Fjed!" (SD 202). Han tilstår, at han kun tænker på døden "med en frygtsom Aand" (SD 203), og erkender endog brødefuldt, at hans mange leveår næppe har gjort ham bedre beredt til det kommende møde med Gud: "Held hvo i Uskyldsalder / Din lyse Himmel seer! - / Den Sjæl, som seent Du kalder, / Er ej saa værdig meer" (smst.). Selv om han føler, at opbruddets stund nærmer sig, er der "saa mange Traade, / Som endnu holde fast" (SD 202):

Endnu er svag min Vinge,
Og Du saa hellig stor, -
Jeg føler mig saa ringe,
Jeg er saa tung af - Jord!
(smst.)

Ganske vist kan han fæste håb til løftet om Guds tilgivende kærlighed, men alligevel er det fortsat de velkendte jordiske glæder, der drager og lokker. I denne splittede tilstand finder

Ludvig Bødtcher,

jeget imidlertid trøst i den tanke, at det himmelske og det jordiske måske alligevel ikke er så fremmede for hinanden. Er det måske ikke Gud selv, der tillader, at jordelivets kummer bliver mildnet af den guddommelige kunst?

Vel blinker i det Fjerne
Din Almagts lyse Pant;
Dog vinker end den Stjerne
Mig sødt, hvor Livet svandt -

Den Jord, Du har husvalet
Med Shakspears gyldne Sang,
Hvor Rafael har malet,
Og Mozarts Toner klang! -
(SD 202-203)

Og i denne fortrøstningsfulde tone munder den gamle skønhedselskers digt ud. Hvem ved - måske det vil vise sig, at Dionysos, Eros og Kristus alle er forskellige udtryk for samme guddommelige kærlighed:

Men, Gud! Du er den Samme,
Er Kjærligheden selv,
Og Du vil mild annamme
Mig uden "Vee!" og "Skjælv!"
(SD 203)

Tematisk sammenfatning

Det store omdrejningspunkt i Ludvig Bødtchers forfatterskab er hans langvarige Italiensophold. De få tekster, der er bevaret af hans tidlige ungdomsdigtning, er præget af vage, elegiske stemninger og weltschmerz, men i Italien vinder hans livsfølelse en ny friskhed og vitalitet. Hans sensibilitet vendes mod det nærværende liv, og herefter er hans lyrik en vedholdende og taknemlig dityrambe til den dionysiske treenighed rus, erotik og kunst. Også efter sin hjemkomst var han præget af den klassiske livskunst, han havde fornemmet i Italien, hvilket bl.a. viser sig i hans hyppige brug af mytologiske motiver fra antikken. Selv de sene religiøse digte fra hans alderdom præges af en optimistisk og forsonlig harmonisering mellem det jordiske og det himmelske. Hans digtning præges i øvrigt ikke af et abstrakt ideindhold, men udmærker sig derimod ved en plastisk sans for konkrete og anskuelige detaljer, der minder om samtidens genremaleri. Som romantisterne skildrer han ofte lidenskaber og 'interessante' karakterer, men i sin søgen mod den afgrænsede idyl er han snarere beslægtet med biedermeier og den poetiske realisme. I overensstemmelse med Epikur er Bødtchers ideal en tilbagetrukket og vegeterende levemåde i skønhed og nydelse, men denne harmoniske idyl betinges netop af selvbeherskelse og mådehold, og gennem sin stilfærdige tilværelse som bohème søgte han at realisere sit eget liv som et kunstværk.

Modtagelse

I den biografiske skitse, Ludvig Bødtcher i sin alderdom udarbejdede til brug for litteraturhistorikeren Kristian Arentzen, anfører han, at de spredte digte i tidsskrifter og antologier, hvormed han indledte sin forfatterbane, blev modtaget med "megen Velvillie" (SD V). Dertil kom - og vel sagtens af endnu større vigtighed - hans personlige bekendtskab med en bred kreds af tidens kunstnere. På denne måde var han allerede kendt som lyriker og

skønånd, længe før at han som 63-årig samlede sin sparsomme produktion for at debutere i bogform med *Digte. Ældre og nyere* (1856). Den skælske vise "Hun gik til Søndagsdansen" (SD 225), som er forfattet efter tysk forlæg og tryktes i A.P. Liunge: *Ny Harmonia eller Nyeste Visebog for Damer 1821* (1820), havde således i sin tid vundet almindelig yndest og udbredelse. Ligeledes kan man tage det som et tegn på kendskabet til Bødtchers tekster, at N.F.S. Grundtvig (1783-1872) indleder sit digt om slaget ved Isted 1850 ("Kiærminde-Sang") med verslinjen: "Det var en Sommer-Morgen" (*Udvalgte Skrifter*, bd. 9, 1909, s. 257). I det mindste er det nærliggende at forestille sig, at han - bevidst eller ubevidst - er påvirket af "Den 6te Juli", Bødtchers digt om slaget ved Fredericia året forinden, der indledes med samme linje, og som 6.10.1849 var blevet afsunget ved Skandinavisk Selskabs møde til en melodi af komponisten J.F. Frøhlich. Der er derfor god grund til at tro Schumacher, når han bedyrer, at den aldrende og allerede kendte digters bogdebut blev mødt med "en eenstemmigt rosende Omtale i Pressen" (*Ludvig Bødtcher*, 1875, s. 126). I sin levetid blev Bødtcher bl.a. omtalt i Kr. Arentzen: *Danske Digtere i det 19de Aarhundrede* (1864) og i P. Hansen: *Nordiske Digtere i vort Aarhundrede. En Anthologie* (1870) (yderligere henvisninger i Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, "Tillæg" s. II). Til brug for Kr. Arentzens samling af forfattermonografier skrev Bødtcher selv en lille biografisk skitse, der også er anvendt i Schumacher: *Ludvig Bødtcher* (1875) og er optrykt i sin helhed i SD III-X.

Desuden vandt Bødtchers digtning også bifald hos det yngre slægtled, der ellers vendte sig mod det, de betragtede som den foregående tids virkelighedsfjerne og idylliserende romantik. Georg Brandes, den unge litteraturs stolte bannerfører, blev en personlig bekendt af den gamle digter og skrev varmt og indfølelse om ham i *Danske Digtere* (1877) (*Samlede Skrifter*, bd. 1, s. 535 ff.). Han kan her bl.a. fortælle, hvorledes han i sin ungdom i 1859 oplevede Bødtchers velklingende lyrik blive modtaget med bifaldråb på en studenterhybel, og hvordan han selv i beundring lærte et udvalg af digtene udenad. Ved Bødtchers død havde Brandes også tidligere hyllet ham i en mindeartikel i *Det nittende Aarhundrede* (november 1874). I *Folkets Avis*, 7.10.1874, skrev Erik Bøgh mindeartiklen "Et Blomsterliv", der siden optryktes i *Udvalgte Feuilletoner ("Dit og Dat") fra 1874* (1875) (yderligere henvisninger i Schumacher: *Ludvig Bødtcher*, 1875, "Tillæg" s. II).

Forfatterskabets efterliv

Ludvig Bødtcher protesterede heftigt, da han i *Nyt illustreret Ugeblad* nr. 5 (1873), blev sammenlignet med sin i øvrigt gode ven Chr. Winther. Hans indsigelser gav anledning til et nærmere bekendtskab med bladets redaktør, Alexander Schumacher, der satte sig for selv at skrive en fyldigere karakteristik af forfatteren og hans værk. Bødtcher bidrog beredvilligt med oplysninger til denne biografi, og året efter hans død udkom *Ludvig Bødtcher. Et Digterliv* (1875). Samme år udkom *Sidste Digte*, hvor digterens slægtning Thorvald Smit har samlet et udvalg af de spredte tekster fra forskellige perioder, som Bødtcher ikke havde optaget i de tre udgaver af *Digte. Ældre og nyere*, som han selv besørgede i 1856, 1867 og 1870. I 1878 genudgav Kr. Arentzen *Digte. Ældre og nyere*, således som bogen forelå i 1870-udgaven, og indledte desuden denne udgave med "Ludvig Bødtcher. En biografisk Pennetegning", s. I-XXVIII.

Georg Brandes' omfattende og velvillige portræt af Ludvig Bødtcher i *Danske Digtere* (1877) blev efterfulgt af flere, især biografisk prægede studier over forfatterskabet og dets ophavsmand - således i *Litteraturbilleder*, bd. 1 (1903) af Vilhelm Andersen og i *Danmarks Digtere* (1925, 3. forøgede udg. 1951) af Hans Brix. Ligeledes er Bødtcher gledet ind i gængse litteraturhistorier som *Illustreret dansk Litteraturhistorie* (1886, 2. udg. 1902) af P. Hansen, *Illustreret dansk Litteraturhistorie. Danske digtere i det 19. Aarhundrede* (1907) af Vilh. Østergaard og *Illustreret dansk Litteraturhistorie* (1924-34) af Vilh. Andersen og Carl S. Petersen.

I *Dansk litteratur historie* (1964-66) beskrives forfatterskabet af Oluf Friis.

Læsningen af Ludvig Bødtcher fik et bredere grundlag, da forfatterens *Samlede Digte* blev udgivet 1940 af Johs. Brøndum-Nielsen. Udgaven er dog, som Brøndum-Nielsen selv gør opmærksom på, s. 353-354, ikke fuldstændig, men for første gang blev digtene hermed udgivet efter et studium af førstetryk og tilgængelige manuskripter, ligesom udgaven bragte en del hidtil utrykte tekster - især på grundlag af et materiale samlet af forfatteren Andreas Dolleris (1850-1925), hvis hustru Anna Juliane Andriette Bødtcher var beslægtet med Ludvig Bødtcher. Desuden har Brøndum-Nielsen bidraget til Bødtcher-studiet med bl.a. Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgivelse af *Bødtcher-Manuskripter* (1939) og med en grundig afhandling om forfatterskabet i *Litterærhistoriske Epistler. Ludvig Bødtcher. Poul Møller. Viggo Stuckenberg* (1960). En yderligere hjælp til en dyberegående studium af Bødtcher blev givet med *Ludvig Bødtcher. En bibliografi* (1971, 2. udg. 1987) af Aage Jørgensen.

Bødtchers særprægede skikkelse og det begrænsede omfang af hans kunstneriske værk har tilsammen gjort, at de forskellige læsninger af forfatterskabet overvejende har været formet som biografisk prægede portræstudier, mens digtene sjældnere er blevet sat ind i en større sammenhæng. Interessen har især bevæget sig ad to baner. Bødtchers æstetiserende 'blomsterliv' er blevet brugt til illustration af livet 'inden for voldene' i det nittende århundredes første halvdel, der - unægtelig med en idyllisering af bødtcherske dimensioner! - opfattes som konfliktløs og stillestående. *Da Voldene stod*, som det siges med titlen på en erindringsbog fra 1905, der dog ikke - som anført af Oluf Friis i *Dansk litteratur historie*, bd. 2 (1965), s. 295 - er skrevet af Theodor Schorn, Ludvig Bødtchers nære ven fra ungdommen af, men af hans søn Willy Schorn. Derudover er Bødtchers kunstnerskæbne indgået i beretningen om de kulturelle forbindelser mellem Danmark og Italien i guldaldertiden - således f.eks. i *Rom og Danmark gennem Tiderne* (1937) af Paul V. Rubow, *Italienske Scener* (1959) af Chr. Elling og *I Sydens Land. Ludvig Bødtcher i Rom* (1993) af Sys Hartmann. Til tider kan de to spor forenes i en skildring af Bødtchers klassiske, epikuræisk prægede livskunst - således i Vilh. Andersen: *Horats* (1948).

Ludvig Bødtchers elskværdige personlighed og forsonlige kunst kunne ikke give anledning til polemikker og litterære partidannelser. Med sin særegne kombination af klassicisme, biedermeier og romantisme minder han ikke rigtigt om nogen anden, ligesom han næppe heller kan siges at have dannet skole. Skønhedsdyrkelsen og de erotiske motiver deler han med en romantist som Emil Aarestrup, men hvor Aarestrups digtning er præget af en lidenskabelig farlighed og dæmoni, er Bødtchers mild og afdæmpet. I sin stræben mod den afgrænsede harmoni kan han minde om en senromantisk idylliker som H.V. Kaalund (1818-85), men til gengæld er Kaalunds lyse pasteller uden Bødtchers klassiske plastik og clairobscur. Det er nærliggende at pege på Sophus Claussen (1865-1932) som en digter, der ved sin livsfølelse og sin dyrkelse af antikke og italienske motiver bringer Bødtcher i erindringen. En sådan lighed pegede f.eks. kritikeren Poul Levin på i sin anmeldelse i *Politiken*, 15.6.1899, af Sophus Claussens digtsamling *Pilefløjter* (1899), men noget egentligt påvirkningsforhold er der vel næppe tale om. Ludvig Bødtcher, der mageligt slentrer gennem de københavnske stræder med sin guitar og sin slængkappe, egner sig i det hele taget ikke til at stilles i spidsen for en større flok efterfølgere. Blandt nyere forfattere har Asger Schnack redigeret et lille udvalg *Digte af Ludvig Bødtcher* (1985) og skrevet om ham i tidsskriftet *Victor B. Andersen's Maskinfabrik* nr. 21 (1989), jf. hans essaysamling *Spejl og spor* (2002).

Måske senere tider også har svært ved at leve sig ind Bødtchers afrundede og harmonisk hvilende forestillings- og billedverden. I *Dekonstruktion. 90'ernes litteraturteori* (1991) bliver hans digt "Ved et Tab" således fortolket eller rettere 'dekonstrueret' af Pil Dahlerup, der konkluderer, at digtet "siger omtrent sådan: du skal endelig elske, for så vil du komme til at

Ludvig Bødtcher,

miste, og det er finere at savne et menneske end at gå i seng med det. Du skal elske for at komme til at savne" (s. 47). Man kunne nu mene, at digtet snarest siger det stik modsat - nemlig at man bør elske på trods af visheden om, at enhver følelsesmæssig binding også med sikkerhed indebærer smerte og tab, jf. Rolf Reitan: "Blindness and Hindsight. Om Pål Dahlerups læsning af "Ved et Tab", *Spring*, nr. 4 (1993). En langt dybere og mere kongenial indføling i Bødtchers digtning fornemmer man i Per Nyegaard: *Duften fra Roms orangerige Haver. Litteraturhistorisk og kritisk studie i Ludvig Bødtchers forfatterskab* (1991), der desuden overskrider den hidtidige forsknings overvejende biograferende tendens i en række fænomenologisk prægede analyser af, hvorledes verden gestaltes i Bødtchers digtning.

Tekstoplysninger

Digtene er citeret efter Ludvig Bødtcher: *Samlede Digte*, udgivne af Johs. Brøndum-Nielsen, 1940 (i ADL forkortet SD).

Bibliografi

- [Bødtcher-udgivelser](#)
- [Biografiske / litterære fremstillinger](#)

Den selektive bibliografi er inddelt i 2 afdelinger: Bødtcher-udgivelser og biografiske/litterære fremstillinger.

I. Bødtcher-udgivelser:

Digte. Ældre og nyere, 1856, nye og forøgede udg. 1867 og 1870.

Sidste Digte, udg. af Thorvald Smit, 1875.

Digte. Ældre og nyere, 4. udg. med en biografi ved Kr. Arentzen, 1878.

Digte, med indledning af Vilh. Andersen, 1902.

Bødtcher-Manuskripter, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ved Johs. Brøndum-Nielsen, 1939.

Samlede Digte, udgivne af Johs. Brøndum-Nielsen, 1940; heri Ludvig Bødtchers selvbiografiske skitse; udg. omfatter dog ikke alle Bødtchers tekster, jf. redegørelsen for udgivelsesprincipper s. 353-354. (Forkortes i ADL SD).

Digte, udvalg ved Kjeld Elfelt, 1943.

Mødet med Bacchus. Vinens antologi I, ved K. Dorph-Petersens Vinlager, 1907; ny udg. med efterskrift af Poul Carit Andersen, u.å. [1971].

Digte af Ludvig Bødtcher, udvalgt af Asger Schnack, 1985.

Breve i:

Breve til H. C. Andersen, udg. af C.St.A. Bille og Nik. Bøgh, 1877.

Breve fra og til Henrik Hertz, udg. af Poul Hertz, 1895.

Ludvig Bødtcher,

Breve fra og til Christian Winther bd. 1-4, udg. af Morten Borup, 1974.

II. Biografiske / litterære fremstillinger

[Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi](#)

Erik Bøgh: "Et Blomsterliv" i: *Udvalgte Feuilletoner ("Dit og Dat") fra 1874*, 1875.

Al. Schumacher: *Ludvig Bødtcher. Et Digterliv*, 1875.

Georg Brandes: "Ludvig Bødtcher" i: *Danske Digtere*, 1877, s. 104-140; optrykt i *Samlede Skrifter*, bd. 1, 1899, s. 535-556, og i *Danske Digterportrætter*, 1964, s. 136-159.

Kr. Arentzen: "Ludvig Bødtcher. En biografisk Penne-tegning" i: *Digte. Ældre og nyere*, 4. udg. 1878, s. I-XXVIII.

P. Hansen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie* (1886), 2. udg. 1902, bd. 3, s. 440-445.

Vilhelm Andersen: *Litteraturbilleder*, bd. 1, 1903, s. 141-158.

Vilhelm Østergaard: *Illustreret dansk Litteraturhistorie. Danske Digtere i det 19. Aarhundrede. Med en kort Oversigt over ældre dansk Litteratur*, 1907, 2. afd., s. 345-350.

Carl S. Petersen og Vilh. Andersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. 3, 1924, s. 399-403.

Paul V. Rubow: "Danske Guldalderdigtere i Rom" i: *Rom og Danmark gennem Tiderne*, bd. 2, 1937, s. 50 ff.

Vilh. Andersen: *Horats*, fjerde bog, første del, 1948, s. 251-279.

Hans Brix: *Danmarks Digtere* (1925), 3. forøgede udg. 1951, s. 297-300.

Chr. Elling: "Mødet med Bødtcher" i: *Festskrift til Paul V. Rubow*, 1956, s. 154-163.

Jørgen B. Hartmann: "'Piazza Barberini' e il suo poeta" i: *Strenna dei Romanisti*, XIX, 1958, s. 133-140 (italiensk oversættelse af "Piazza Barberini" ved Alda Manghi s. 137-140).

Chr. Elling: *Italienske Scener*, 1959, s. 85-100.

Johs. Brøndum-Nielsen: *Litterærhistoriske Epistler. Ludvig Bødtcher. Poul Møller. Viggo Stuckenberg*, 1960, s. 7-45.

Oluf Friis: "Ludvig Bødtcher" i: *Dansk litteratur historie*, bd. 2, 1965, s. 293-312.

Jørgen Breitenstein: *Italiensk kunst i dansk romantik*, Studier fra Sprog- og Oldtidsforskningen nr. 262, 1966.

Aage Jørgensen: *Ludvig Bødtcher. En bibliografi*, 1971, 2. udg. 1987.

Sven Nielsen: "Fra Piazza Barberini til Sværtegade" i: *Københavns Bymuseum*, 1978, s. 21-30.

Jens Anker Jørgensen: "Ud af vinduet. Kommentarer til en romersk guldalderudsigt" i: *Bogens Verden*, 1989, s. 160-168.

Ludvig Bødtcher,

Asger Schnack: "Ludvig Bødtcher" i: *Victor B. Andersen's Maskinfabrik* nr. 21, 1989, s. 18-21.

Pil Dahlerup: *Dekonstruktion*, 1991, s. 31-33 og 46-47 (strukturalistisk og dekonstruktivistisk analyse af "Ved et Tab").

Per Nyegaard: *Duften fra Roms orangerige Haver. Litteraturhistorisk og kritisk studie i Ludvig Bødtchers forfatterskab*, 1991.

Rolf Reitan: "Blindness and Hindsight. Om Pil Dahlerups læsning af "Ved et Tab"" i: *Spring* nr. 4, 1993.

Sys Hartmann: *I Sydens Land. Ludvig Bødtcher i Rom*, 1993.

Jan Zahle og Gunver Skytte: *Ludvig Bødtcher. Tra Roma e i Colli Albani. Poesie*. Særnummer af *Castelli Romani*, 2001. (Indhold: Jan Zahle: "Ludvig Bødtcher e altri danesi sui Colli Albani" (s. 5-14); Dan Ringgaard: "La leggerezza di Bødtcher" (s. 15-21); Ludvig Bødtcher: "Poesie", et udvalg af digte med italiensk oversættelse af Maria Giacobbe (s. 24-85)).

Asger Schnack: "Ludvig Bødtcher" i: *Spejl og spor. Essays*, 2002, s. 31-38.

Knud Bjarne Gjesing

Knud Bjarne Gjesing (f. 1949) er ansat som undervisningsadjunkt ved Center for Nordiske Studier, Syddansk Universitet Odense.

Desuden litteraturanmelder ved *Morgenposten Fyens Stiftstidende* og medredaktør af *Nordica - Tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik*.